

Slöjan – ett sätt att visa sig

En grupp unga kvinnor går S:t Eriksgatan fram. Det är tjejer som vet hur man ska se ut – platåstövlar, svarta nylonjackor, medveten makeup. När de stannar och tänder sina cigaretter vänder de sig bort från vintervinden som sliter i deras vita huvuddukar.

Allt fler muslimska kvinnor täcker huvudet och visar sig inte barhuvade för andra män än sin make och nära släktingar. Det finns de som tvingas att bära slöja, av mannen eller släktingar eller av samhället. Det mest flagranta exemplet på det senare är talibanernas Afghanistan.

Men för de flesta kvinnor är det traditionen som styr, säger Tahire Kocktürk, författare från Turkiet som skrivit boken "En fråga om heder".

– För traditionella kvinnor är det lika självklart att ha huvudduk som att ha skor på fötterna. Det är något man haft i tusentals år, säger hon.

Huvudduken kan också vara en möjlighet för kvinnor i traditionella muslimska samhällen att med äran i behåll kunna arbeta eller studera. Andra kvinnor väljer att bära huvudduk eller kanske heltäckande slöja för att slippa undan fokuseringen på kvinnan som sexobjekt eller ta avstånd från kommersialism. Här finns också en politisk aspekt – huvudduken kan vara en symbol för motståndet mot västerländsk imperialism.

Men för många unga kvinnor idag fyller huvudduken samma funktion som alldeles för stora byxor kan göra för en hip-hopare. En markering: här är jag och jag tillhör en grupp – en koranstudiegrupp.

– I Sverige handlar det ofta om ett fritt val, menar Jonas Svensson, doktorand i islamologi vid Lunds universitet. Det finns exempel på att flickor tar på sig slöja fast föräldrarna inte vill.

Han berättar att den vita axellånga huvudduken, ofta i kombination med västerländska kläder, växt till ett globalt mode bland muslimer i exil, framför allt i Europa.

– De lever i demokratiska, sekulariserade samhällen och anpassar islam efter det. Deras kunskap om andra riktningar inom islam ökar också.

I exil blir människor ofta också mer traditionella än hemma, vilket gör att muslimska kvinnor ofta är mer benägna att använda slöja eller huvudduk här än i sina hemländer.

Utställningen "Det hänger på håret" om den muslimska huvudduken visas den 4–28 mars på Tensta bibliotek. Där håller Tahire Kocktürk föredrag om samma ämne den 19 mars kl 18. Samma föreläsning håller hon också på Kista bibliotek den 23 april kl 19.

Muslimerna slipper inte undan modetrender

Det finns feminister som menar att den muslimska slöjan frälser kvinnorna från det västerländska slaveriet under modetrender. Men knappast – i Istanbul i Turkiet har

den franska modeskaparen Pierre Cardin öppnat en butik med designade slöjor. Rinkebys motsvarighet är Meral Konfektion som säljer allt från chica sjalar till heltäckande kåpor.

Sjalarna är mönstrade med blommor eller abstrakta motiv i diskreta pastellfärger eller jordtoner. En klarröd finns, men unga tjejer väljer mest vitt, oskuldens färg. Svart är för de strikt religiösa. Priserna varierar från 50 kronor för en enkel bomullsduk till 400 kronor för en silkessjal med guldtrådar.

Innehavaren Dilber Alkiciz' väninna demonstrerar hur man sätter på sig en huvudduk av den typ som bland andra turkar, kurder och bosnier använder. Det är inte helt okomplicerat – först ska man ha en liten vit hätta i bomull, alternativt en trekantig bomullsnäsduk knuten i nacken, som ska hindra sjalen från att glida.

Över den tar man en vit undersjal och till sist den mönstrade duken som man fäster med en knappnål på hjässan eller under hakan, alternativt med bara en knut under hakan. Ett mer avancerat arrangemang är att vika upp en flik och låta den vila på hjässan. Vilken metod man än väljer så är det viktigt att dölja halsen.

I butiken har Dilber Alkiciz en gammal symaskin. På den syr hon upp heltäckande slöjor, framför allt till somaliska kvinnor. De stamkunder som flockas i butiken smacker ogillande när hon visar upp en slöja som hon håller på att arbeta på. Den består av två delar – en liten svart duk med svart spets för ögonen ska knytas runt huvudet, och över denna ska sedan en heltäckande svart kåpa hängas.

Historik

Att kvinnor täcker håret är inte något specifikt för islam. Judiska och kristna kvinnor i Mellanöstern gör det också. Mellanösterns kvinnor gjorde det i själva verket redan före islam, för att skydda sig mot solen och hålla undan håret under arbetet. Även den längre slöjan var på profeten Mohammeds tid, 600-talet e Kr, redan i bruk bland överklassen i regionens städer. Också i Sverige täckte kvinnorna håret så sent som i början av seklet. Titta bara på bilderna i "Emil i Lönneberga", påpekar forskaren Jonas Svensson.

I koranen står det inget om att kvinnor måste täcka ansiktet. Däremot står det att både män och kvinnor ska klä sig "anständigt" och att profetens fruar ska hålla sig bakom ett "förhänge" när de talar med män. Vad detta innebär är en tolkningsfråga som blivit alltmer omdebatterad under 1900-talet.

I Turkiet började man motarbeta huvudduken 1926, när republikens grundare Atatürk ville göra landet till en del av Europa. Liknande försök gjorde schahen av Iran på 20- och 30-talen. På 60-talet började huvudduken bli en politisk symbol för motståndet mot västvärlden, framför allt i Algeriet där de franska kolonialherrarna försökte få kvinnorna att kasta sina sjalar.

Det verkliga uppsvinget för huvudduken som politisk symbol kom under revolutionen i Iran 1979. Då var det många sekulariserade kvinnor som beslöjade sig. Bakslaget för dem kom efter revolutionen när det blev obligatoriskt enligt lag att täcka håret och dölja kroppens former.

Idag är huvudduken mycket kontroversiell på flera håll. I Turkiet de senaste veckorna vid flera tillfällen demonstrerat mot regeringens försök att tvinga kvinnliga studenter och offentliganställda kvinnor att gå barhuvade.

Från sjalett i Turkiet till kåpa i Afghanistan

Afghanistan - Sedan talibanerna tog makten 1996 måste alla kvinnor täcka hela kroppen, även ansiktet, då de går ut.

Iran - Enligt den islamiska lag som råder sedan revolutionen 1979 ska kvinnor täcka håret och dölja kroppens former. I praktiken har slöjorna krympt successivt så att många yngre kvinnor nu låter halva hårmanen falla ner i pannan.

Pakistan - De flesta kvinnor bär långa, tunna sjalar som slängs till synes nonchalant över håret.

Saudiarabien - Landet styrs enligt islamisk lag och alla kvinnor bär svart heltäckande slöja. Överklassen – en stor del av befolkningen – föredrar silke och satin och det sägs att prinsessorna kastar slöjorna när de flyger och shoppar i Europa.

Somalia - Den heltäckande slöjan är kontroversiell, men den vinner mark framför allt bland somalier i exil.

Turkiet - Kvinnor på landsbygden täcker av tradition sitt hår. I städerna går många kvinnor barhuvade, bland annat på grund av ett förbud mot huvuddukar på skolor och offentliga institutioner, samtidigt som alltfler kvinnor trotsar förbudet.